

ปัญหามาตรการทางกฎหมายของพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 : กรณีศึกษา
การประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์
LEGAL PROBLEMS ON THE ANIMAL EPIDEMICS ACT B.E. 2558 (2015) : CASE
STUDY OF ONLINE PET SALES BUSINESS

ภูมิ ภูเจริญ

Poom Pucharoen

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : pucharoenpoom@gmail.com

Graduate student of Master of Laws Program in Natural Resources and Environmental Law,

Faculty of Law, Thammasat University : pucharoenpoom@gmail.com

Received : May 24, 2020

Revised : August 24, 2020

Accepted : September 21, 2020

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เนื่องจากการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์มีข้อดี กล่าวคือผู้ขายไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการหาสถานที่เพื่อทำเป็นหน้าร้าน นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความสะดวกต่อผู้ซื้อในการเลือกชมสัตว์เลี้ยง แต่ในอีกแง่หนึ่งผู้เขียนพบว่ามีข้อเสียเช่นกัน ทั้งปัญหาการตรวจสอบด้านสวัสดิภาพสัตว์ ปัญหาด้านการหลีกเลี่ยงไม่จดทะเบียนตามกฎหมาย จึงจำเป็นต้องหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาถึงพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งศึกษากฎหมายของสาธารณรัฐอินเดียเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วย

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ยังมีปัญหาข้อกฎหมายหลายประการ ทั้งปัญหากฎหมายไม่ครอบคลุม ปัญหาการละเลยไม่ออกกฎหมายลำดับรอง ปัญหาความล้าสมัยของกฎหมาย และปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ 3 ประการดังนี้ ประการแรกให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการออกประกาศเพิ่มเติมของสัตว์ที่จะต้องถูกควบคุมการนำเข้า การขาย และการขนส่งให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ประการที่สองให้นำหลักการตามกฎหมายของสาธารณรัฐอินเดียมาเพิ่มเติมโดยออกเป็นประกาศกระทรวงกำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์ วิธีการ การเลี้ยงและการขายสัตว์เลี้ยง สำหรับร้านขายสัตว์เลี้ยง และประการสุดท้ายให้มีการเพิ่มการประสานงานระหว่างกรมปศุสัตว์กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

คำสำคัญ

การประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์, การขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์, ปัญหาสวัสดิภาพสัตว์

ABSTRACT

At present, the online pet selling business is widely popular because selling pet business online has some advantages. Those are, the seller does not have to find a place to make a shop, and it is also convenient for buyers to choose pets. However, the author found that this business causes some problems concerning animal welfare inspection and registration avoidance. In an attempt to solve the problems, the author has studied the Animal Epidemic Act, B.E. 2558 (2015)

and the roles of authorities concerned by taking into consideration the legal concepts on the same issue from the laws of Republic of India.

From the study, it is found that the Animal Epidemic Act still has many legal problems; it is not comprehensive enough as well as obsolete, and lacks of subordinate law and proper law enforcement. The author therefore has 3 suggestions as follows: First, the relevant agencies must issue an announcement to add more types of animals for import, sale and transport control. Second, the legal principles of the Republic of India are to be adopted in issuing the ministerial notification to specify the rules, procedures for raising and selling pets for pet shops. Lastly, there should be more coordination between the Department of Livestock Development and the Department of Business Development.

Keywords

Online pet sales business, Selling pet online, Animal welfare issues

บทนำ

ในปัจจุบันการซื้อขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ได้รับความนิยมมากกว่าเมื่อก่อนอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร เช่น สมาร์ทโฟน เป็นต้น ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย ส่งผลให้ในปัจจุบันเกิดกระแสการซื้อขายสัตว์เลี้ยงผ่านทางระบบออนไลน์อย่างกว้างขวาง โดยสถานการณ์การประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ในต่างประเทศ พบว่าหลายประเทศมีอัตราการเติบโตของธุรกิจประเภทนี้อย่างมากเช่นเดียวกับประเทศไทย เช่น ในสหราชอาณาจักรจากการสำรวจในปี ค.ศ. 2017 พบว่าในแต่ละวันมีสุนัขถูกขายในเว็บไซต์ 27,569 ตัว และพบว่ามีแมวถูกขายในเว็บไซต์ 3,737 ตัว โดยตัวอย่างเว็บไซต์ที่สำคัญที่ใช้ซื้อขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ เช่น Freeads.co.uk, gumtree.com, preloved.co.uk, pets4homes.co.uk เป็นต้น¹ ในสาธารณรัฐอินเดีย พบว่าในแต่ละวันมีสัตว์เลี้ยงที่ถูกขายในทางออนไลน์ในสาธารณรัฐอินเดียจำนวนมาก โดยมีเว็บไซต์ขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ที่สำคัญ เช่น Quikr, Indiamart, OLX, Amazon, ebay, Kennelsindia เป็นต้น² โดยจำนวนรายการสัตว์เลี้ยงที่นำมาโฆษณาเฉพาะของเว็บไซต์ Quikr เพียงเว็บไซต์เดียว พบว่ามีจำนวนสุนัขมากถึง 25,371 รายการ³ ส่วนเว็บไซต์ OLX มีรายการสัตว์เลี้ยงและอุปกรณ์เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงจำนวน 22,460 รายการ⁴

ในประเทศไทย พบว่ามีจำนวนร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์จำนวน 98 ร้านค้า (เว็บไซต์)⁵ ที่ทำการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย แต่ผู้เขียนพบว่าผู้ประกอบการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์อีกจำนวนมากที่ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนให้ถูกต้องซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า 100 ร้านค้า (เว็บไซต์) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการซื้อขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์กำลังได้รับความนิยมอย่างมากทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้การซื้อขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ได้รับความนิยมเนื่องจากมีข้อดี เช่น ผู้ซื้อสัตว์เลี้ยงไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังร้านขายสัตว์เลี้ยงเพราะสามารถเลือกดูรูปภาพและข้อมูลของสัตว์เลี้ยงผ่านทางออนไลน์ได้ ทั้งยังสามารถเปรียบเทียบราคาจากหลายเว็บไซต์ ส่วนผู้ขายสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการหาสถานที่สำหรับการเปิดหน้าร้าน เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้การประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงจะมีข้อดีดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ผู้เขียนพบว่าในอีกแง่มุมหนึ่งการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์มีข้อเสียเช่นกัน เช่น ปัญหาการขาดการตรวจสอบด้านสวัสดิภาพสัตว์ในขั้นตอนการเลี้ยง การขาย การขนส่ง หรือปัญหาด้านการจดทะเบียน เป็นต้น ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากลักษณะเฉพาะของการประกอบกิจการที่ทำผ่านระบบออนไลน์ ทำให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบตัวผู้ประกอบการ หรือสถานที่ในการประกอบกิจการได้ยากกว่ากรณีร้านขายสัตว์เลี้ยงที่มีหน้าร้าน นอกจากนี้ผู้เขียนพบว่ามีปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาหาความรู้อย่างรอบด้าน เพื่อนำมาจัดการกับปัญหาดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 เปรียบเทียบกับกฎหมายของสาธารณรัฐอินเดีย เนื่องจากกฎหมายของสาธารณรัฐอินเดียมีการกำหนดรายละเอียดที่ครอบคลุม และเป็นประเด็นที่คาดว่าจะสามารถนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาในประเทศไทยได้ รวมถึงศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์มีปัญหาข้อกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายในประเด็นใดบ้าง และนำเสนอข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ต่อไป

¹ EU DOG & CAT ALLIANCE, “Online pet sales in the EU What’s the cost,” Retrieved on May 25, 2019, from <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com>.

² Change.org, “Ban online sale of pets! its cruel, evil and illegal,” Retrieved on March 6, 2020, from <https://www.change.org/p/goi-pranay-chulet-awbi-ban-online-sale-of-pets-its-cruel-evil-and-illegal>.

³ Quikr, “Results for Pet Adoption across India,” Retrieved on March 1, 2020, from <https://www.quikr.com>.

⁴ OLX, “Pets,” Retrieved on March 6, 2020, from https://www.olx.in/pets_c103.

⁵ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, “สถิติการขอเครื่องหมาย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2562, จาก <https://www.trustmarkthai.com>.

1. ลักษณะของการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ของประเทศไทย

1.1 นิยามของการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์

“การขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์” คือ การขายสินค้าออนไลน์ประเภทหนึ่ง โดยการนำสัตว์เลี้ยงมาเสนอขายผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยผู้ขายอาจมีเว็บไซต์ร้านค้าเป็นของตนเองหรืออาจประกาศขายสัตว์เลี้ยงผ่านทางเว็บไซต์ที่เป็นตลาดกลางสำหรับลงขายสัตว์เลี้ยง หรืออาจเปิดร้านขายสัตว์เลี้ยงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น เฟซบุ๊ก, อินสตาแกรม เป็นต้น โดยลูกค้าจะเห็นสัตว์เลี้ยงผ่านทางรูปภาพ และรายละเอียดของสัตว์เลี้ยงที่ระบุเอาไว้ผ่านหน้าเว็บไซต์ ซึ่งหากลูกค้าสนใจจะต้องทำการสั่งซื้อและโอนเงินผ่านทางช่องทางที่ผู้ขายกำหนด หลังจากนั้นผู้ขายจะทำการส่งสัตว์เลี้ยงไปยังสถานที่ที่ผู้ซื้อระบุเอาไว้⁶

1.2 ความแตกต่างของการดำเนินกิจการระหว่างร้านขายสัตว์เลี้ยงแบบมีหน้าร้านกับร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์

ทั้งร้านขายสัตว์เลี้ยงแบบมีหน้าร้านกับร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์มีการดำเนินการบางขั้นตอนที่มีความคล้ายกัน คือ ขั้นตอนการจัดหาสัตว์เลี้ยงที่อาจนำเข้ามาจากต่างประเทศ หรือจัดหาสัตว์เลี้ยงมาจากฟาร์มเพาะพันธุ์ แต่ก็มีบางขั้นตอนที่เป็นลักษณะเฉพาะที่พบได้ในร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์เท่านั้น คือ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมสัตว์เพื่อรอจำหน่าย ที่มักจะทำการเก็บสัตว์เลี้ยงเอาไว้ที่บ้านของผู้ขาย หรือขั้นตอนการจัดแสดงสัตว์เพื่อขาย ที่มีการจัดแสดงผ่านทางเว็บไซต์ และขั้นตอนการขนส่งสัตว์เลี้ยงไปยังผู้ซื้อ ที่คู่สัญญามักจะตกลงกันให้ผู้ขายมีหน้าที่ส่งสัตว์เลี้ยงไปยังที่อยู่ของผู้ซื้อด้วย ซึ่งจากลักษณะเฉพาะดังกล่าวของร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ ทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาที่พบได้เฉพาะกรณีของการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์นั่นเอง ดังที่กล่าวมาแล้วในส่วนของบทนำ

1.3 รูปแบบการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ของประเทศไทย⁷

รูปแบบการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ของประเทศไทย เมื่อแบ่งตามลักษณะของผู้ค้าและกลุ่มเป้าหมายสามารถแบ่งประเภทได้เป็น 2 ประเภทคือ การขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค (Business to Consumer - B2C) และการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค (Consumer to Consumer - C2C) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.3.1 การขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค (Business to Consumer - B2C)

การขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค คือ ธุรกิจการค้าปลีก กล่าวคือเป็นการค้าปลีกผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีการขายสินค้า การโฆษณา หรือมีข้อมูลที่ผู้บริโภคสามารถเรียกดูได้และผู้ใช้บริโภคสามารถสั่งซื้อสินค้าผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยสามารถสั่งซื้อสินค้าได้โดยตรง⁸ ซึ่งในกรณีนี้ คือการที่เจ้าของสัตว์เลี้ยงเปิดเว็บไซต์ร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์เพื่อขายสัตว์เลี้ยงของตนเอง โดยสัตว์เลี้ยงที่นำมาขายเป็นสัตว์เลี้ยงของทางร้านเองโดยตรง กล่าวคือไม่ใช่การให้บริการแพลตฟอร์มสำหรับฝากขายสัตว์เลี้ยง

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์โดยผู้ประกอบการ เป็นรูปแบบของการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาของผู้เขียน เช่น การสร้างเว็บไซต์ร้านขายสัตว์เลี้ยง หรือการสร้างเพจเฟซบุ๊กเพื่อขายสัตว์เลี้ยง เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เขียนขอจำกัดขอบเขตการศึกษาโดยเลือกศึกษาเฉพาะในส่วนของการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์อย่างผู้ประกอบการ หรือ B2C เท่านั้น เนื่องจากมักจะมีการเก็บหรือเลี้ยงดูสัตว์เลี้ยงจำนวนมาก ประกอบกับตัวผู้ประกอบการมักจะมุ่งเน้นผลประโยชน์ในการหากำไรด้วย ทำให้มีความเสี่ยงในการละเมิดการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์เลี้ยงมากกว่าการขายสัตว์เลี้ยงแบบ C2C นอกจากนี้ผู้เขียนขอจำกัดขอบเขตของการศึกษาโดยเลือกทำการศึกษาเฉพาะกรณีที่ร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์นำสัตว์เลี้ยงที่เป็นของตนเองมาขายออนไลน์ โดยไม่รวมกรณีที่

⁶ ภาวัญชนรัตน์ ภู่วิจิตร และพรรณธิพา บ่มกลาง, เปิดร้านออนไลน์ให้รวยด้วยเว็บ & โซเชียล, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โปรวิชั่น จำกัด, 2558), น.14.

⁷ วรางคณา ศิริวัฒน์, “การตัดสินใจซื้อสัตว์เลี้ยงออนไลน์,” (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น.11.

⁸ เพ็งอ้วน, น.13.

เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์อนุญาตให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงรายอื่นใช้พื้นที่เว็บไซต์ร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ของตนในการโฆษณา กล่าวคือไม่รวมผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม หรือเว็บไซต์สื่อกลางต่าง ๆ เนื่องจากผู้เขียนมีความเห็นว่าผู้ให้บริการดังกล่าวไม่ใช่เจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์เลี้ยง ทำให้ไม่สามารถดำเนินการเรื่องการจัดสวัสดิภาพสัตว์ได้

1.3.2 การขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค (Consumer to Consumer - C2C)

การขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภค คือ การที่ผู้บริโภคทำการติดต่อซื้อขายกันโดยตรง⁹ กล่าวคือ เป็นการประกาศขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์สื่อกลาง โดยตัวอย่างของเว็บไซต์ที่มีลักษณะเป็นเว็บไซต์สื่อกลาง เช่น เว็บไซต์ เป็นต้น หรืออาจเป็นการโพสต์ขายสัตว์เลี้ยงตามสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า การขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคนี้ เป็นกรณีที่ผู้ขายมีได้ทำธุรกิจอย่างผู้ประกอบการขายสัตว์เลี้ยง แต่เป็นเพียงการขายเป็นครั้งคราวเท่านั้น ซึ่งการขายในลักษณะนี้มักจะเป็นกรณีที่ผู้ขายเลี้ยงสัตว์เลี้ยงอยู่แล้ว เมื่อสัตว์เลี้ยงมีลูกผู้ขายจึงนำลูกสัตว์เลี้ยงมาขายเป็นรายกรณีไป โดยผู้ขายมักจะขายสัตว์เลี้ยงครั้งละไม่มาก และผู้ขายต้องมีความรู้ความเมตตาและความเข้าใจในนิสัยของสัตว์ชนิดนั้นอยู่ไม่น้อย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ในรูปแบบนี้น่าจะเกิดปัญหาต่อสวัสดิภาพสัตว์ของสัตว์เลี้ยงไม่มากเท่ากับกรณีของการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์อย่างผู้ประกอบการ จึงขอจำกัดขอบเขตการศึกษาเอาไว้โดยไม่ได้ศึกษารณีการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์แบบ C2C แต่จะศึกษาถึงการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์แบบ B2C เท่านั้น

2. มาตรการทางกฎหมายของสาธารณรัฐอินเดียที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์

กฎหมายของสาธารณรัฐอินเดียที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ถูกบัญญัติอยู่ในกฎเกณฑ์การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (ร้านขายสัตว์เลี้ยง) ค.ศ. 2018 (The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018)¹⁰ ซึ่งออกตามความในมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1960 (The Prevention of Cruelty to Animals Act 1960)¹¹ ซึ่งมีหลักการสำคัญในการควบคุมและดูแลการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์อยู่ 5 ประการ คือ การควบคุมการจัดหาสัตว์เลี้ยง การควบคุมการเลี้ยง การควบคุมการขาย การควบคุมโดยการจัดทำบันทึกข้อมูล และการตรวจสอบและการลงโทษ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การควบคุมการจัดหาสัตว์เลี้ยง

การควบคุมการจัดหาสัตว์เลี้ยงถูกบัญญัติอยู่ในข้อ 15 โดยระบุว่า “การนำเข้านกและสัตว์ จะกระทำได้ต่อเมื่อเจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงได้รับการอนุมัติที่จำเป็นทั้งหมด หรือได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายก่อน”¹²

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าหลักการดังกล่าวเป็นหลักการในการป้องกันที่ดี เนื่องจากการนำสัตว์เข้ามาในประเทศไทยอาจทำให้เกิดปัญหาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ หรือปัญหาโรคระบาดในสัตว์ได้ ซึ่งผู้เขียนพบว่าในประเทศไทยได้มีบทบัญญัติลักษณะดังกล่าวอยู่ในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์เช่นเดียวกัน ดังจะกล่าวต่อไป

2.2 การควบคุมการเลี้ยง

การควบคุมการเลี้ยงมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องอยู่หลายข้อด้วยกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องจัดให้มีการติดตั้งเครื่องตรวจจับควันไฟและอุปกรณ์ดับเพลิง และพร้อมสำหรับการใช้งานทุกเวลา¹³

⁹ เฟื่องอ้าง, น.11.

¹⁰ “the Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018,” Retrieved on May 25, 2019, from <http://www.egazette.nic.in/WriteReadData/2018/189243.pdf>.

¹¹ “The-Prevention-of-Cruelty-to-Animals-Act-1960,” Retrieved on May 25, 2019, from <https://indiacode.nic.in/bitstream/123456789/1547/1/196059.pdf>.

¹² The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 15.

¹³ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 6 (7) (d).

(2) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องจัดให้มีห้องพักอย่างน้อยหนึ่งห้องหรือหนึ่งตู้ สำหรับกักกันสัตว์ที่ป่วยหรือที่เป็นโรคสัตว์เลี้ยง หรือสัตว์เลี้ยงต้องสงสัยว่าจะป่วยหรือมีอาการของโรค¹⁴

(3) กรงขัง หรือห้องพัก หรือกรงนก ในร้านขายสัตว์เลี้ยงจะต้องมีขนาดที่เพียงพอและเป็นไปตามขนาดพื้นที่ที่กำหนดไว้ เช่น กรณีนก จะต้องจัดให้มีพื้นที่ให้นกบินได้ กระโดด ปีน หรืออื่นๆ และจุดสำหรับให้นกเกาะในตำแหน่งปกติจะต้องช่วยให้การเคลื่อนที่และการกางปีกสามารถทำได้ปกติโดยไม่มีสิ่งกีดขวาง ไม่มีการรบกวนหรืออุปสรรคอันเนื่องมาจากความคับแคบของพื้นที่ และนกน้ำจะต้องมีแอ่งน้ำสำหรับทำความสะอาดตัวเอง โดยระบุขนาดพื้นที่ๆ น้อยที่สุดที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น นกจะต้องอยู่ในกรงขนาดใหญ่และกว้างขวาง และจะต้องกว้างพอให้กางปีกได้อย่างเต็มที่ และสามารถกระโดด ปีน บินภายในกรงได้ง่าย และต้องมีราวให้เกาะโดยเมื่อนกมาเกาะ ส่วนหัวและหางของนกจะต้องไม่ติดกรง เป็นต้น¹⁵

(4) พื้นของกรงขัง ห้อง ที่ใช้จัดแสดงสัตว์ หรือที่อยู่อาศัยของสัตว์เลี้ยงสำหรับขาย จะต้องไม่ลักษณะไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บกับเท้าหรือขาของสัตว์ ในกรณีที่พื้นตาข่ายจะต้องมีถาดมารองพื้นเพื่อป้องกันไม่ให้อุจจาระส่วนใดของสัตว์ตกไปด้านล่าง¹⁶

(5) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องจัดที่พัก สิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมตามแต่ละชนิดของสัตว์ โดยคำนึงถึงสถานการณ์ ขนาด อุณหภูมิ แสงสว่าง การระบายอากาศ และความสะอาด และมาตรฐานอื่น ๆ ในเรื่องที่คล้ายคลึงกัน ตลอดเวลาที่จัดแสดง หรือที่พัก และจะต้องไม่จัดแสดงสัตว์เลี้ยงนอกกรงร้านขายสัตว์เลี้ยง¹⁷

(6) กรงขังสำหรับเป็นที่พักของสัตว์หรือเพื่อใช้ในการแสดงทั้งหมด ต้องใช้ประเภทเดียวกันในการแยกชนิดอายุ ลักษณะของสัตว์ ในลักษณะที่ป้องกันการผสมพันธุ์หรือการข่มขู่รังแกและการต่อสู้¹⁸

(7) สัตว์เลี้ยงที่อาจทำทารุณต่อสัตว์เลี้ยงอื่นหรือสามารถทำให้เกิดความเครียดกับสัตว์ตัวอื่น ๆ นั้น จะไม่ถูกจัดแสดงหรือจัดให้พักในกรงขังที่ติดต่อกัน และสุนัขและแมวจะไม่ถูกเก็บเอาไว้ใกล้กัน นอกจากนี้ นก กระต่าย หนูตะเภา หนูแฮมสเตอร์ และหนู จะไม่เก็บที่อยู่ติดกับสุนัขและแมว¹⁹

(8) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องวางแผนที่เหมาะสมสำหรับการออกกำลังกายลูกสุนัขที่มีอายุเกิน 16 สัปดาห์ ตามแต่ละสายพันธุ์ของสุนัข โดยที่แผนการดังกล่าวได้รับการลงชื่อรับรองโดยสัตวแพทย์²⁰

2.3 การควบคุมการขาย

การควบคุมการขาย มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องอยู่หลายข้อด้วยกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยง เว้นแต่จะได้ใบรับรองการลงทะเบียนตามแบบฟอร์มที่กำหนด²¹

(2) ห้ามร้านขายสัตว์เลี้ยงขายสัตว์เลี้ยงแก่ผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ²²

(3) ห้ามมิให้ร้านขายสัตว์เลี้ยง ขายสัตว์ที่ยังไม่หย่านมหรือที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์²³

¹⁴ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 6 (7) (e).

¹⁵ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 6 (3) (b).

¹⁶ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 6 (4).

¹⁷ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (1).

¹⁸ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (2) (i).

¹⁹ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (2) (j).

²⁰ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (17).

²¹ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 3 (1).

²² The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (22).

²³ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (15).

(4) ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินกิจการร้านขายสัตว์เลี้ยงในกระตอม เพิง ที่ทางเดินเท้า หรือในที่ ๆ มีลักษณะเป็นการชั่วคราวสามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย²⁴

(5) ร้านขายสัตว์เลี้ยงจะไม่แสดงสัตว์เลี้ยงที่ต้งครรภ์หรือสัตว์เลี้ยงที่ยังต้องให้นมลูก เพื่อขายหรือเสนอขายให้ผู้อื่น²⁵

(6) ในการขายสัตว์เลี้ยงทุกครั้งจะต้องมีการออกใบเสร็จตามแบบฟอร์มที่กำหนด และร้านขายสัตว์เลี้ยงจะต้องเก็บสำเนาใบเสร็จเอาไว้ด้วย²⁶

(7) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงจะต้องจัดให้ลูกสุนัขทุกตัวถูกฝังไม่โครซิฟโดยผู้ประกอบการสัตวแพทย์ และในร้านขายสัตว์เลี้ยงแต่ละร้านจะต้องมีเครื่องมืออ่านไม่โครซิฟภายในร้านด้วย และเฉพาะลูกสุนัขที่ถูกฝังไม่โครซิฟเท่านั้นที่จะถูกขาย²⁷

2.4 การควบคุมโดยการจัดทำบันทึกข้อมูล

การควบคุมโดยการจัดทำบันทึกข้อมูล มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องอยู่หลายข้อด้วยกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องทำให้มั่นใจว่าจะมีการรับสัตว์เลี้ยงที่ขายไม่ได้ภายใน 3 เดือนนับแต่วันแรกของการจัดแสดงขายมาเป็นของตน โดยจะต้องจัดให้มีการลงทะเบียนสัตว์ที่ขายไม่ได้ดังกล่าวเอาไว้ เพื่อไม่ให้เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงปล่อยหรือละทิ้งสัตว์เลี้ยงที่ขายไม่ได้บนถนน หรือสถานที่อื่น ๆ²⁸

(2) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าที่ซื้อสัตว์เลี้ยงจากร้านของตนเองไว้ในสมุดบันทึกตามแบบฟอร์มที่กำหนด มีรายละเอียด เช่น ชื่อ ที่อยู่ รายละเอียดการติดต่อ รายละเอียดของสัตว์ที่ซื้อ ราคา และใบเสร็จการซื้อ²⁹

(3) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องเก็บบันทึกตามแบบฟอร์มที่กำหนด ซึ่งเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงที่ตายที่ร้านขายสัตว์เลี้ยง โดยมีรายละเอียด เช่น วันที่ตาย เวลาที่ตาย สาเหตุการตายที่ถูกระบุโดยสัตวแพทย์ เป็นต้น³⁰

2.5 การตรวจสอบและบทลงโทษ

การตรวจสอบและบทลงโทษ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องอยู่หลายข้อด้วยกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) เมื่อได้รับเรื่องร้องเรียนหรือด้วยเหตุผลอื่น ๆ คณะกรรมการสวัสดิภาพสัตว์แห่งรัฐมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทำการตรวจสอบเจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงที่สงสัยว่าอาจกระทำผิดตามกฎหมายนี้³¹

(2) ในระหว่างการตรวจสอบ หากสงสัยว่าสัตว์เลี้ยงบางตัวป่วยหรือเป็นทุกข์ เมื่อผู้ตรวจสอบมีใบรับรองว่าสัตว์นั้นป่วย อาจสั่งให้เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงทำการรักษาและส่งรายงานการรักษามาให้ภายใน 7 วัน หลังวันตรวจสอบ หากต่อมาเมื่อพ้น 7 วัน เจ้าพนักงานยังไม่ได้รับรายงานหรือไม่พอใจในรายงานความคืบหน้า ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดเอาสัตว์เลี้ยงที่ป่วยออกมาเพื่อรักษาได้ และให้ทำรายงานระบุถึงความจำเป็นที่ต้องกระทำการดังกล่าวและทำสำเนาส่งให้เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงและองค์กรสวัสดิภาพสัตว์³² โดยค่าใช้จ่ายในการรักษาที่เกิดขึ้นให้เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงเป็นผู้รับผิดชอบ³³

²⁴ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 6 (2).

²⁵ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (3).

²⁶ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (13).

²⁷ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (16).

²⁸ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 7 (18).

²⁹ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 8 (2).

³⁰ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 8 (3).

³¹ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 9 (1).

³² The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 9 (2).

³³ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 9 (3).

(3) หากในระหว่างการตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบ ได้พบการละเมิดอื่น ๆ ตามกฎฉบับนี้ คณะกรรมการสวัสดิภาพสัตว์จะต้องประกาศแจ้งให้เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงอธิบายสาเหตุเพื่อไม่ให้ร้านถูกยกเลิกการลงทะเบียนภายในระยะเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง³⁴ หากคณะกรรมการไม่ได้รับการตอบรับ หรือไม่พอใจในคำอธิบาย ให้มีอำนาจยกเลิกการลงทะเบียนร้านขายสัตว์เลี้ยงได้³⁵

(4) เมื่อคณะกรรมการสวัสดิภาพของรัฐ ได้รับรายงานและทำการพิจารณารายงานแล้วมีความเห็นว่าข้อกำหนดของกฎเหล่านี้ถูกละเมิดโดยเจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยง หลักจากที่ได้ส่งสำเนารายงานให้เจ้าของร้านและให้โอกาสมาชี้แจงเหตุผลแล้ว หากคณะกรรมการไม่พอใจในเหตุผล ให้มีอำนาจในการยกเลิกการลงทะเบียนร้านขายสัตว์เลี้ยง และแจ้งถึงสาเหตุที่ยกเลิกการลงทะเบียนร้านค้าสัตว์เลี้ยงให้เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงทราบ³⁶

ทั้งนี้ ในส่วนของขอบเขตของกฎเกณฑ์ดังกล่าวได้มีการกำหนดคำนิยามของคำว่า “สัตว์เลี้ยง” และ “ร้านขายสัตว์เลี้ยง” เอาไว้ในข้อ 2 โดยกำหนดให้ “สัตว์เลี้ยง” หมายความว่า รวมถึง สุนัข แมว กระต่าย หนูตะเภา หนูแฮมสเตอร์ หนูหรือสัตว์จำพวกหนู นก และประเภทอื่น ๆ ที่ไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับ³⁷ และได้ให้นิยามของ “ร้านขายสัตว์เลี้ยง” ให้หมายถึง ร้านค้า, สถานที่ หรือร้านค้าใดๆ หรือสถานที่ขายรายสัปดาห์ หรือตลาดอื่น ๆ ที่สัตว์เลี้ยงถูกขาย หรือบ้าน ที่จัดเก็บหรือจัดแสดงเพื่อขาย หรือดำเนินธุรกิจขายสัตว์เลี้ยงไม่ว่าจะขายส่งหรือขายปลีก และรวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ด้วย (ร้านขายออนไลน์)³⁸ และคำว่า “สัตว์ที่ยังไม่หย่านม” หมายถึง ลูกของสัตว์ที่ยังไม่ถึงวัยที่จะมีทักษะเอาตัวรอดในความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหาร ความอบอุ่น และความปลอดภัย เป็นต้น หรือในกรณีลูกสุนัขและลูกแมวที่มีอายุต่ำกว่า 8 สัปดาห์ หรือในกรณีลูกนก หมายถึงช่วงที่ลูกนกยังไม่มีขนนกที่ใช้สำหรับการบินออกขึ้นมา³⁹

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่ากฎเกณฑ์การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ (ร้านขายสัตว์เลี้ยง) ค.ศ. 2018 นี้มีบทบัญญัติในการควบคุมการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์อย่างรอบด้าน กล่าวคือมีการกำหนดมาตรการในการป้องกัน ควบคุม และการตรวจสอบการประกอบกิจการร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์เอาไว้โดยละเอียด และมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับเจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงที่ละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎเหล่านี้ นอกจากนี้ในเรื่องของบทนิยามก็ยังมีครอบคลุม กล่าวคือ ได้ให้นิยามของ “สัตว์เลี้ยง” เอาไว้อย่างกว้าง ให้ครอบคลุมรวมถึงสัตว์เลี้ยงพิเศษด้วย และได้ให้นิยามของ “ร้านขายสัตว์เลี้ยง” ให้มีความหมายรวมถึงร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์อีกด้วย ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ เพื่อจัดการกับการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ถูกตราออกมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาดที่เกิดขึ้นในสัตว์ และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการลุกลามมาสู่มนุษย์⁴⁰ โดยพระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ ดังต่อไปนี้

3.1 มาตรการควบคุมการนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในประเทศไทย

³⁴ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 9 (5).

³⁵ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 9 (6).

³⁶ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 10 (5).

³⁷ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 2 (j).

³⁸ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 2 (k).

³⁹ The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018, rule 2 (p).

⁴⁰ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132, ตอนที่ 14 ก, น.22, (2 มีนาคม 2558).

มาตรการควบคุมการนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในประเทศไทยถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 31 โดยระบุว่า “เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาด ผู้ใดนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายทุกครั้งให้นำเข้าส่งออกหรือนำผ่านราชอาณาจักร”

โดยชนิดของสัตว์ที่ถูกควบคุมตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ ถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 4 ซึ่งระบุนิยามของ “สัตว์” เอาไว้ดังต่อไปนี้ ช้าง ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ กวาง สุกร หมูป่า สุนัข แมว กระต่าย ลิง ชะนี สัตว์ปีก จำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซึ่งต่อมาได้มีการประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดสัตว์ชนิดอื่น ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558⁴¹ ในข้อ 3 ได้มีการกำหนดให้สัตว์อีก 44 ชนิด เป็นสัตว์ชนิดอื่นตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ เช่น สัตว์จำพวกสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก กุ้ง และสัตว์จำพวก ครัสเตเชียน จระเข้ และรวมถึงสัตว์ในวงศ์รอกโคโคไลตี ตะพาบน้ำ เต่า นากหญ้า เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถนำมาใช้ควบคุมการนำเข้าสัตว์เลี้ยงเพื่อเตรียมนำไปขายออนไลน์ได้ กล่าวคือหากสัตว์ที่นำเข้ามาเป็นสัตว์ตามความหมายในมาตรา 4 หรือเป็นสัตว์ในจำนวน 44 ชนิดตามประกาศกระทรวงที่กล่าวมาข้างต้น หากเจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ต้องการนำสัตว์ดังกล่าวเข้ามาในราชอาณาจักรจะต้องขออนุญาตจากอธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายตามมาตรา 31

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษพบว่าบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวยังมีปัญหาข้อกฎหมาย โดยผู้เขียนมีความเห็นว่าพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ได้ให้นิยามของคำว่า “สัตว์” เอาไว้เพียงไม่กี่ประเภทเท่านั้นตามมาตรา 4 ซึ่งสัตว์ที่เป็นสัตว์เลี้ยงตามขอบเขตที่ผู้เขียนทำการศึกษามีเพียง สุนัข แมว กระต่าย ลิง ชะนี และนก ประกอบกับตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดสัตว์ชนิดอื่น มีเพียง กบ กุ้ง ค่าง ตะพาบน้ำ เต่า นากหญ้านางอายหรือลิงลม ปลา ผีเสื้อ อีกาน้ำ เป็นต้น เท่านั้น โดยไม่รวมถึงสัตว์เลี้ยงพิเศษอีกหลายชนิดซึ่งอาจไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ดังนั้นผู้เขียนจึงขอตั้งข้อสังเกตว่า หากมีสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์เลี้ยงพิเศษชนิดใดที่ไม่เข้าเกณฑ์นิยามคำว่า สัตว์ ของทั้งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าหรือพระราชบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาจส่งผลให้สัตว์เหล่านั้นถูกนำเข้าโดยไม่มีการควบคุมได้ โดยตัวอย่างของสัตว์ที่ไม่ถูกควบคุมทั้งพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เช่น ชูการ์โกลเดอร์ แฮมสเตอร์ ปูเสฉวน เป็นต้น นับได้ว่าเป็นปัญหากฎหมายไม่ครอบคลุม

3.2 มาตรการควบคุมการขายสัตว์เลี้ยง

มาตรการในการควบคุมการขายสัตว์เลี้ยงถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 24 โดยวางหลักเกณฑ์ว่า “เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดอันเกิดจากการค้าสัตว์หรือซากสัตว์ ผู้ใดทำการค้าหรือหากำไรในลักษณะคนกลางซึ่งสัตว์หรือซากสัตว์ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ กวาง สุกร หมูป่า สุนัข แมว นก ไก่ เป็ด ห่าน สัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน” โดยในปัจจุบันยังไม่มีกรอบการกำหนดชนิดสัตว์อื่นเพิ่มเติมที่ต้องขออนุญาตการค้าสัตว์ ตามความในมาตรา 24

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า หากสัตว์ที่ผู้ประกอบการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ต้องการขายเป็นสัตว์ตามมาตรา 24 (1) หรือ (2) ซึ่งในกรณีขอบเขตที่ผู้เขียนทำการศึกษเป็นกรณีของสัตว์เลี้ยง จึงมีความหมายเพียง สุนัข แมว และนก ที่ผู้ประกอบการจะต้องมาขออนุญาตตามแบบคำขอรับใบอนุญาตทำการค้าหรือหากำไรในลักษณะคนกลางซึ่งสัตว์” (แบบ ร.2) เมื่อนายทะเบียนพิจารณาอนุญาตแล้วจะทำการออกใบอนุญาตทำการค้าหรือหากำไรในลักษณะคนกลางซึ่งสัตว์ (แบบ ร.10) ให้แก่ผู้ประกอบการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ ซึ่งหากผู้ประกอบการขายสัตว์เลี้ยงผู้ใดทำการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ตามมาตรา 66

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษพบว่าบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวยังมีปัญหาข้อกฎหมาย โดยผู้เขียนมีความเห็นว่าชนิดของสัตว์ตามมาตรา 24 ยังระบุจำนวนชนิดสัตว์น้อยเกินไป โดยในส่วนของสัตว์เลี้ยงตามขอบเขต

⁴¹ ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดสัตว์ชนิดอื่น ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 306 ง น.12 (30 พฤศจิกายน 2561).

การศึกษามีเพียง สุนัข แมว และนก เท่านั้นที่กฎหมายกำหนดให้ต้องขออนุญาตค้าสัตว์ ในขณะที่สถานการณ์การขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ปัจจุบันมีการขายสัตว์เลี้ยงอีกหลากหลายชนิด ซึ่งหากสัตว์เลี้ยงที่ถูกนำมาขายออนไลน์ชนิดใดไม่ได้ถูกควบคุมตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ในทางปฏิบัติจะเหลือเพียงพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ในการควบคุมการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ ดังนั้นหากยังไม่มีออกประกาศกำหนดชนิดสัตว์เพิ่มเติมตามมาตรา 24 จะทำให้เกิดปัญหาการละเลยไม่ออกกฎหมายลำดับรอง

3.3 มาตรการควบคุมการขนส่งสัตว์เลี้ยง

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ในขั้นตอนการขนส่งสัตว์เลี้ยงอยู่ 2 ประการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ในเรื่องการเคลื่อนย้ายสัตว์ ตามมาตรา 8 วางหลักว่า หากสัตว์นั้นเป็น ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ กวาง สุกร หมูป่า นก ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด การเคลื่อนย้ายสัตว์จะต้องถูกควบคุมตามประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขจำนวนสัตว์หรือซากสัตว์ ลักษณะของยานพาหนะ และอุปกรณ์ในการเคลื่อนที่สัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2559⁴² โดยมีตัวอย่างบทบัญญัติ เช่น ยานพาหนะต้องมีสภาพสมบูรณ์พร้อมใช้งาน และต้องมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนและขนาดของสัตว์ สามารถป้องกันสัตว์หลบหนีขณะมีการเคลื่อนย้ายสัตว์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าบทบัญญัตินี้เกี่ยวข้องกับการขนส่งสัตว์เลี้ยงจากการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ในกรณีที่สัตว์เลี้ยงที่ขนส่งเป็นนก ผู้ที่ทำการขนส่งจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในประกาศฉบับนี้ด้วย หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ตามมาตรา 56

(2) ในเรื่องการนำสัตว์ไปยังท้องที่จังหวัดอื่น หากสัตว์นั้นเป็น ช้าง ม้า โค กระบือ แพะ แกะ กวาง สุกร หมูป่า นก ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด สัตว์นั้นจะต้องทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ และต้องได้รับใบอนุญาตจากสัตวแพทย์ประจำท้องที่ต้นทางทุกครั้งที่จะเดินทาง ตามมาตรา 34

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าหากสัตว์เลี้ยงที่จะทำการขนส่งไปยังจังหวัดอื่นเป็นนก ผู้ขนส่งจะต้องยื่นคำขอตามแบบคำขออนุญาตนำหรือย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ภายในราชอาณาจักร (แบบ ร. 1) เมื่อได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่แล้วผู้ยื่นคำขอจะได้รับใบอนุญาตให้นำสัตว์หรือซากสัตว์ไปยังท้องที่จังหวัดอื่น (แบบ ร. 4) ผู้ยื่นคำขอจึงจะทำการขนส่งนกไปยังจังหวัดอื่นได้ หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ตามมาตรา 71

แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวยังมีปัญหาข้อกฎหมาย เนื่องจากในเรื่องการเคลื่อนย้ายสัตว์ตามมาตรา 8 ปรากฏว่าชนิดสัตว์เฉพาะที่อยู่ในขอบเขตการศึกษามีเพียงนกเท่านั้นที่ต้องถูกควบคุมการเคลื่อนย้าย นอกจากนี้ในเรื่องการนำสัตว์ไปยังท้องที่จังหวัดอื่น ปรากฏว่าชนิดของสัตว์ที่อยู่ในขอบเขตการศึกษามีการระบุชนิดของสัตว์เพียงชนิดเดียวคือ นก ที่จะต้องทำถูกควบคุม ตามมาตรา 34 ในขณะที่สัตว์เลี้ยงที่ถูกขนส่งจากการซื้อขายออนไลน์ตามความเป็นจริงมีจำนวนชนิดสัตว์มากกว่าที่กฎหมายกำหนดเอาไว้อย่างมาก เช่น สุนัข แมว ปลา ชูการ์โกลเดอร์ แฮมสเตอร์ ปูเสฉวน เป็นต้น ดังนั้นหากยังไม่มีออกประกาศเพิ่มเติมชนิดสัตว์อื่นที่ต้องถูกควบคุมตามมาตรา 8 และมาตรา 34 จะทำให้เกิดปัญหาการละเลยไม่ออกกฎหมายลำดับรอง

3.4 มาตรการในการควบคุมเมื่อเลิกประกอบกิจการ

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ไม่มีมาตรการในการควบคุมเมื่อเลิกประกอบกิจการเอาไว้โดยเฉพาะ แต่ผู้เขียนพบว่าบัญญัติที่มีความใกล้เคียงถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 26 โดยระบุว่า “ใบอนุญาตการค้าสัตว์ตามมาตรา 24 ให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต ถ้าผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ”

⁴² ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขจำนวนสัตว์หรือซากสัตว์ ลักษณะของยานพาหนะ และอุปกรณ์ในการเคลื่อนที่สัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2559, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 133, ตอนพิเศษ 52 ง, น.24, (1 มีนาคม 2559).

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ไม่ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเลิกประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงเอาไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้ควบคุมการขายในแง่ที่ว่าผู้ขายจะทำการขายสัตว์เลี้ยงอย่างผู้ประกอบการหรือไม่ แต่เป็นการควบคุมตัวบุคคลที่ทำการค้า กล่าวคือเพียงแค่ว่าบุคคลใด นำเข้า ขาย หรือขนส่งสัตว์เลี้ยงเฉพาะตามชนิดพันธุ์ที่กำหนดไว้ ก็จะต้องทำการขอใบอนุญาตต่างๆแล้ว ตัวอย่างเช่น หากนาย ก เลี้ยงสุนัขคู่หนึ่ง เป็นสุนัขตัวผู้และตัวเมีย หากสุนัขมีลูกออกมา 2 ตัว หากนาย ก ต้องการขายเพียง 1 ตัวเท่านั้น จึงประกาศขายผ่านในเฟซบุ๊ก เช่นนี้ นาย ก ก็จะต้องมาขอใบอนุญาตค้าสัตว์ตามมาตรา 24 ด้วย จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ไม่ได้ระบุเรื่องการเลิกประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์เอาไว้ เพราะกฎหมายระบุให้ใบอนุญาตค้าสัตว์มีอายุ 1 ปี นับแต่วันที่ออกใบอนุญาต ถ้าผู้รับใบอนุญาตไม่ต่ออายุใบอนุญาต ใบอนุญาตก็จะสิ้นสุด ตามมาตรา 26 ดังที่กล่าวมาแล้ว ด้วยลักษณะของหลักเกณฑ์เช่นนี้ย่อมไม่เหมาะสมในการควบคุมผู้ที่ขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์อย่างการประกอบกิจการ เพราะไม่มีมาตรการควบคุมร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ขณะเลิกประกอบกิจการว่ามีสัตว์เลี้ยงหลงเหลืออยู่หรือไม่ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาการลักลอบทิ้งหรือปล่อยสัตว์เลี้ยงได้ นับได้เป็นปัญหากฎหมายไม่ครอบคลุม

3.5 หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558

หน่วยงานที่มีอำนาจบังคับใช้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์คือกรมปศุสัตว์ ซึ่งทำหน้าที่ในการควบคุมการออกใบอนุญาตต่าง เช่น ใบอนุญาตนำสัตว์เข้าในราชอาณาจักร (แบบ ร. 7) ใบอนุญาตทำการค้าหรือหากำไรในลักษณะคนกลางซึ่งสัตว์ (แบบ ร. 10) ใบอนุญาตนำหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ภายในราชอาณาจักร (แบบ ร. 4) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีปัญหาเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย ตามที่กล่าวมาแล้วว่ากรมปศุสัตว์มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลการออกใบอนุญาตต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องกระบวนการหลักของการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ ทำให้กรมปศุสัตว์เป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ แต่เนื่องจากหน่วยงานที่ควบคุมเรื่องการจดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กลับอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอีกหน่วยงานหนึ่ง คือกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงอาจทำให้เกิดปัญหาการขาดเอกภาพของหน่วยงานได้ เช่น ปัญหาเรื่องการตรวจสอบจำนวนผู้ที่ประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ ซึ่งตามความเป็นจริงผู้ประกอบการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์อาจจะไม่ได้ทำการจดทะเบียนค้าสัตว์กับกรมปศุสัตว์ ทำให้กรมปศุสัตว์ไม่อาจทราบจำนวนผู้ที่ประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ทั้งหมด เพราะว่าการกรมปศุสัตว์ไม่ได้ดูแลเรื่องข้อมูลการจดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4. แนวทางในการแก้ไขปัญหาค้ากฎหมาย

4.1 ในขั้นตอนการนำเข้าสัตว์เลี้ยง

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าควรบัญญัติเพิ่มเติมสัตว์สามชนิดคือ ชูการ์โกลเดอร์ แฮมสเตอร์ และปูเสฉวน เข้าไปในนิยาม “สัตว์” ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ด้วย และควรเพิ่มการประสานงานระหว่างกรมปศุสัตว์กับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชโดยให้มีการตรวจสอบว่าชนิดของสัตว์ตามที่หน่วยงานทั้งสองหน่วยงานดูแลมีความครอบคลุมถึงชนิดสัตว์ทุกชนิดที่มีการนำเข้ามาเพื่อเตรียมขายออนไลน์หรือไม่ เพื่อทำให้สัตว์ป่าทั้งสามชนิด รวมถึงสัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ ที่นิยมถูกนำมาขายออนไลน์ถูกควบคุมอยู่ภายใต้กฎหมาย อีกทั้งเพื่อประโยชน์ในการกำหนดชนิดพันธุ์ของสัตว์ที่จะถูกควบคุมการนำเข้าในอนาคต เพื่อให้การควบคุมการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.2 ในขั้นตอนการเลี้ยง

ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีการออกประกาศกำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์ วิธีการ การเลี้ยงและการขายสัตว์เลี้ยง สำหรับร้านขายสัตว์เลี้ยง (โดยกำหนดนิยามของร้านขายสัตว์เลี้ยงให้รวมถึงร้านขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ด้วย) โดยการนำหลักกฎหมายของสาธารณรัฐอินเดียมาใช้ ซึ่งอย่างน้อยจะต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องจัดให้มีห้องพักอย่างน้อยหนึ่งห้องหรือหนึ่งตู้ สำหรับกักกันสัตว์ที่ป่วยหรือที่เป็นโรคสัตว์เลี้ยง หรือสัตว์เลี้ยงต้องสงสัยว่าจะป่วยหรือมีอาการของโรค

(2) การขัง หรือห้องพัก หรือกรงนก ในร้านขายสัตว์เลี้ยงจะต้องมีขนาดที่เพียงพอและเป็นไปตามขนาดพื้นที่ที่กำหนดไว้ท้ายประกาศฉบับนี้

(3) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องจัดที่พักและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมตามแต่ละชนิดของสัตว์ โดยคำนึงถึงสถานการณ์ ขนาด อุณหภูมิ แสงสว่าง การระบายอากาศ และความสะอาด และมาตรฐานอื่น ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ตลอดเวลาที่จัดแสดง หรือที่พัก และจะต้องไม่จัดแสดงสัตว์เลี้ยงนอกร้านขายสัตว์เลี้ยง

(4) สัตว์เลี้ยงที่อาจทำทารุณต่อสัตว์เลี้ยงอื่นหรือสามารถทำให้เกิดความเครียดกับสัตว์ตัวอื่น ๆ นั้น จะไม่ถูกจัดแสดงหรือจัดให้พักในกรงขังที่ติดต่อกัน และสุนัขและแมวจะไม่ถูกเก็บเอาไว้ใกล้กัน นอกจากนี้ นก กระต่าย หนูตะเภา หนูแฮมสเตอร์ และหนู จะไม่เก็บที่อยู่ติดกับสุนัขและแมว

ทั้งนี้ การออกประกาศหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะทำให้กฎหมายของประเทศไทยที่ควบคุมการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์มีความเป็นสากลมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการจัดการสวัสดิภาพของสัตว์เลี้ยงในร้านขายสัตว์เลี้ยง และทำให้เกิดความยั่งยืนของการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์

4.3 ในขั้นตอนการขาย

ประการแรก เรื่องจำนวนชนิดสัตว์ที่ถูกควบคุมเรื่องการค้าสัตว์ ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีการออกประกาศเพิ่มชนิดของสัตว์เลี้ยงชนิดอื่น ๆ ที่นิยมถูกนำมาขายออนไลน์กันด้วย เช่น ปลา เต่า อีแก้วนา เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ โดยการให้ผู้ขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ต้องไปขออนุญาตการค้าสัตว์กับกรมปศุสัตว์ด้วย

ประการที่สอง เรื่องปัญหาความล้าสมัยของกฎหมาย ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรนำหลักการในกฎหมายของสาธารณรัฐอินเดียมาปรับใช้กับการควบคุมการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ของประเทศไทย โดยให้มีการออกประกาศกำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์ วิธีการ การเลี้ยงและการขายสัตว์เลี้ยง สำหรับร้านขายสัตว์เลี้ยง ฉบับเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในส่วนที่ 4.2 โดยอย่างน้อยจะต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยง เว้นแต่จะได้ใบรับรองตามที่กฎหมายกำหนด
- (2) ห้ามร้านขายสัตว์เลี้ยงขายสัตว์เลี้ยงแก่ผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ
- (3) ห้ามมิให้ร้านขายสัตว์เลี้ยง ขายสัตว์ที่ยังไม่หย่านมหรือที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์
- (4) ในการขายสัตว์เลี้ยงทุกครั้งจะต้องมีการออกใบเสร็จตามที่กฎหมายกำหนด และร้านขายสัตว์เลี้ยงจะต้องเก็บสำเนาใบเสร็จเอาไว้ด้วย

(5) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงจะต้องจัดให้ลูกสุนัขทุกตัวถูกฝังไม่โครซิฟโดยผู้ประกอบการสัตวแพทย์ และในร้านขายสัตว์เลี้ยงแต่ละร้านจะต้องมีเครื่องมืออ่านไม่โครซิฟภายในร้านด้วย และเฉพาะลูกสุนัขที่ถูกฝังไม่โครซิฟเท่านั้นที่จะถูกขาย

(6) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องทำให้มั่นใจว่าจะมีการรับสัตว์เลี้ยงที่ขายไม่ได้ภายใน 3 เดือน นับแต่วันแรกของการจัดแสดงขายมาเป็นของตน โดยจะต้องจัดให้มีการลงทะเบียนสัตว์ที่ขายไม่ได้ดังกล่าวเอาไว้ เพื่อไม่ให้เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงปล่อยหรือละทิ้งสัตว์เลี้ยงที่ขายไม่ได้บนถนน หรือสถานที่อื่นๆ

(7) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าที่ซื้อสัตว์เลี้ยงจากร้านของตนเอาไว้ในสมุดบันทึกตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ชื่อ ที่อยู่ รายละเอียดการติดต่อ รายละเอียดของสัตว์ที่ซื้อ ราคา และใบเสร็จการซื้อ

(8) เจ้าของร้านขายสัตว์เลี้ยงต้องเก็บบันทึกตามแบบฟอร์มที่กำหนด ซึ่งเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงที่ตายที่ร้านขายสัตว์เลี้ยง โดยมีรายละเอียด เช่น วันที่ตาย เวลาที่ตาย สาเหตุการตายที่ถูกระบุโดยสัตวแพทย์ เป็นต้น

4.4 ในขั้นตอนการขนส่ง

ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีการออกกฎหมายลำดับรองในการกำหนดสัตว์ชนิดอื่น ให้มีความครอบคลุมในเรื่องการควบคุมการเคลื่อนย้ายตามความในมาตรา 8 และการนำสัตว์เลี้ยงไปยังจังหวัดอื่น ตามความในมาตรา 34 ด้วย เช่น ให้มีการออกประกาศให้สุนัข และแมว ซูการ์โลเดอร์ แฮมสเตอร์ ปูเสฉวน หรือสัตว์เลี้ยงอื่นที่นิยมถูกนำมาซื้อขายออนไลน์จะต้องถูกควบคุมการเคลื่อนย้าย และการนำสัตว์เลี้ยงไปยังจังหวัดอื่นด้วย เพื่อแก้ไขปัญหาการละเลยไม่ออกกฎหมายลำดับรอง

4.5 ในขั้นตอนการจัดการเมื่อเลิกประกอบกิจการ

ผู้เขียนมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ควรเพิ่มมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเลิกประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์เข้าไปในพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย กล่าวคือในเรื่องการควบคุมการค้าสัตว์กรมปศุสัตว์ควรจะมีการแยกการออกใบอนุญาตสำหรับการค้าสัตว์อย่างผู้ประกอบการออกจากการค้าสัตว์แบบปกติ เนื่องจากการค้าสัตว์เป็นครั้งคราวกับการค้าสัตว์อย่างผู้ประกอบการมีลักษณะแตกต่างกัน โดยให้มีการออกประกาศกำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์ วิธีการ การเลี้ยงและการขายสัตว์เลี้ยง สำหรับร้านขายสัตว์เลี้ยง ฉบับเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในข้อที่ 4.2 และ 4.3 ซึ่งจะต้องมีรายละเอียดของการจัดการเมื่อเลิกประกอบกิจการด้วย เช่น ในระหว่างประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ ผู้ประกอบการจะต้องจัดให้มีการบันทึกชนิดพันธุ์ของสัตว์เลี้ยงและจำนวนสัตว์เลี้ยงตามแต่ละสายพันธุ์ที่จัดหาเพื่อขาย และจำนวนสัตว์เลี้ยงที่ขายออกไปได้ เพื่อให้ทราบว่าผู้ประกอบการมีจำนวนสัตว์เลี้ยงคงเหลือในแต่ละวันเท่าไร และในวันที่เลิกประกอบกิจการมีสัตว์เลี้ยงคงเหลืออยู่ในสถานที่เก็บสัตว์เลี้ยงจำนวนเท่าไร เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ และควรกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการเข้าไปสถานที่ประกอบกิจการ เพื่อตรวจสอบจำนวนสัตว์ที่เหลือน้อยด้วย โดยตัวอย่างของขั้นตอนการดำเนินการที่ผู้เขียนเห็นว่าควรบัญญัติในประกาศดังกล่าว เช่น เมื่อผู้ประกอบการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ต้องการเลิกประกอบกิจการต้องกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการที่จะต้องจำหน่าย แจกจ่าย หรือบริจาคสัตว์เลี้ยงให้แก่ร้านขายสัตว์เลี้ยงอื่นๆ หรือสถานสงเคราะห์สัตว์ก่อน หลังจากนั้นให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่มาบอกกล่าวต่อเจ้าหน้าที่ว่าตนต้องการที่จะเลิกกิจการแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับทราบแล้วให้กำหนดวันเพื่อทำการตรวจสอบสถานที่เก็บสัตว์เลี้ยง โดยในกรณีที่ยังมีสัตว์เลี้ยงหลงเหลืออยู่ในสถานที่ดังกล่าว ผู้ประกอบการต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบด้วยเพื่อทำการส่งมอบสัตว์เลี้ยงให้กับเจ้าหน้าที่ต่อไป โดยทางผู้ประกอบการต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งหมด เป็นต้น

4.6 ด้านการบังคับใช้กฎหมาย

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าผู้เขียนพบว่ามีปัญหาการบังคับใช้กฎหมายระหว่างกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากับกรมปศุสัตว์ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ โดยให้มีการประสานงานกันระหว่างกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากับกรมปศุสัตว์ในเรื่องข้อมูลการจดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยมีรายละเอียดเช่น ให้เจ้าหน้าที่จากกรมปศุสัตว์ขอข้อมูลรายชื่อผู้จดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เพื่อทำการตกเตือนให้ผู้ประกอบการบางรายที่ยังไม่ได้ขออนุญาตค้าสัตว์กับกรมปศุสัตว์ให้มาทำการขออนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อที่จะอุดช่องว่างของการหลีกเลี่ยงการจดทะเบียนการค้าสัตว์ ทำให้กรมปศุสัตว์สามารถตรวจสอบเรื่องการค้าสัตว์ได้ง่ายขึ้น และส่งผลดีต่อการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ในระยะยาว

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการประกอบกิจการขายสัตว์เลี้ยงออนไลน์ยังขาดความมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีปัญหาข้อกฎหมายอยู่หลายเรื่อง ทั้งการนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในประเทศไทย การควบคุมการเลี้ยง การควบคุมการขาย การควบคุมการขนส่งสัตว์เลี้ยง และการควบคุมเมื่อเลิกประกอบกิจการ นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ทำการวิเคราะห์และปรับใช้หลักการตามกฎหมายของสาธารณรัฐอินเดีย โดยมีข้อเสนอแนะในส่วนข้อกฎหมายทั้งหมด 2 ประการ ประการแรกให้มีการออกประกาศกำหนดสัตว์ชนิดอื่นที่จะต้องถูกควบคุมทั้งในขั้นตอนการนำเข้าสัตว์เลี้ยง การขาย และการขนส่ง ประการที่สองให้มีการออกประกาศกำหนดรายละเอียด หลักเกณฑ์ วิธีการ การเลี้ยงและการขายสัตว์เลี้ยง สำหรับร้านขายสัตว์เลี้ยง โดยจะต้องจัดให้มีมาตรการจัดการเมื่อเลิกประกอบกิจการด้วย และมีข้อเสนอแนะด้านการบังคับใช้กฎหมายโดยให้เพิ่มการประสานงานระหว่างกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากับกรมปศุสัตว์ในเรื่องข้อมูลการจดทะเบียนพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภวัญญ์รัตน์ ภู่วิจิตร และพรณิศา บ่มกลาง. เปิดร้านออนไลน์ให้รวยด้วยเว็บ & โซเชียล. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท โปรวิชั่น จำกัด, 2558.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. “สถิติการขอเครื่องหมาย.” <https://www.trustmarkthai.com>, 23 พฤศจิกายน 2562.

เอกสารอื่น ๆ

วรางคณา ศิริวัฒน์. “การตัดสินใจซื้อสัตว์เลี้ยงออนไลน์.” การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

ประกาศกรมปศุสัตว์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขจำนวนสัตว์หรือซากสัตว์ ลักษณะของยานพาหนะ และอุปกรณ์ในการเคลื่อนที่สัตว์หรือซากสัตว์ พ.ศ. 2559. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133. ตอนพิเศษ 52 ง. น. 24. (1 มีนาคม 2559).

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดสัตว์ชนิดอื่น ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135. ตอนพิเศษ 306 ง. น. 12. (30 พฤศจิกายน 2561).

พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132. ตอนที่ 14 ก. น. 22. (2 มีนาคม 2558).

ELECTRONIC MEDIAS

Change.org. “Ban online sale of pets! its cruel, evil and illegal.” <https://www.change.org/p/goi-pranay-chulet-awbi-ban-online-sale-of-pets-its-cruel-evil-and-illegal>, March 6, 2020.

EU DOG & CAT ALLIANCE. “Online pet sales in the EU What’s the cost.” <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/...>, May 25, 2019.

OLX. “Pets.” https://www.olx.in/pets_c103, March 6, 2020.

Quikr. “Results for Pet Adoption across India.” <https://www.quikr.com>, March 1, 2020.

“The Prevention of Cruelty to Animals (Pet Shop) Rules, 2018.” <http://www.egazette.nic.in/WriteReadData/2018/189243.pdf>, May 25, 2019.

“The-Prevention-of-Cruelty-to-Animals-Act-1960.” <https://indiacode.nic.in/bitstream/123567891547/1/196059.pdf>, May 25, 2019.